

Podem rellegir els deu manaments avui?

L'editorial Fragmenta proposa a deu autors contemporanis de reflexionar entorn del decàleg, peça fonamental de la nostra tradició intel·lectual, d'un punt de vista actual

Joan Safont Plumed

288 Articles

“El monoteisme és la gran ferida oberta de la humanitat: en algun moment inconcret del segon mil·lenni abans de Crist, una destal va caure enmig de la història de la humanitat i va obrir-hi una esquerda que no s’ha tancat mai més. El monoteisme ens divideix i ens enfronta tant com ens mena cap al tipus d’unitat, univocitat i uniformitat atàviques que els racons menys visibles de la nostra psicologia ens reclamen amb una set insaciable. En els seus inicis va ser una agressió contra el passat, i encara ho és cada cop que es torna a afirmar. Al seu torn, l’única resposta que va rebre va

ser una altra agressió, i encara ho és cada cop que es vol tornar a rebutjar.” Sembla difícil de no llegir aquest inici d’assaig en el temple del filòsof **Jordi Graupera**, que inaugura la nova col·lecció de Fragmenta i pensar que, ben bé allà on va néixer el Déu únic, es continua matant en nom seu. Sigui amb les armes d’**Hamàs**, que, **com recordava Andreu Barnils**, aspira a la realització de la promesa d’**Al·là**, es trigui tant com es trigui; o bé amb les de **Benjamin Netanyahu**, que s’embolica amb els rotlles de la Torà, citant **Isaïes** i la profecia d’**Amalek**.

Una nova col·lecció de Fragmenta

El primer volum de la sèrie “**Déu manaments**” es titula com el primer dels mandats del decàleg, d’acord amb la tradició cristiana, **Estimaràs Déu sobre totes les coses**; i el segon, òbviament, ens recorda que **No prendràs el nom de Déu en va**. Aquest el signa l’editor i fundador de la casa, **Ignasi Moreta**. “Si em vaig fer editor va ser perquè bona part de la literatura religiosa fa ús i abús del nom de Déu. La religió ben entesa no es pot reduir a uns textos pietosos que volen configurar l’individu al·ludint a una pretesa voluntat divina. Hi ha –n’estic convençut– una manera diferent d’entendre la religió”, diu Moreta, que és doctor en humanitats i professor de la Universitat Pompeu Fabra. “Encara que deixem de donar autoritat als que es consideren a si mateixos representants o intèrprets de Déu, això no significa que, en el terreny espiritual, hàgim d’instal·lar-nos en un ‘tot s’hi val’ indiferenciador. No tot val el mateix, no tot té el mateix valor: l’obertura al misteri requereix filar molt prim i fer-ho en bona companyia, discriminant el savi de l’entabanador. El que busco quan publico textos de temàtica religiosa és proposar bons acompanyants de la indagació espiritual; és a dir, intento apostar per aquelles veus que, familiaritzades amb els viaranyos de l’Esperit, no s’arroguen tanmateix el paper de representants de la divinitat ni en parlen com si hi tinguessin un accés privilegiat”, afegeix en unes primeres pàgines de primera persona del singular, forma inaudita en l’obra assagística de Moreta, que ens ofereix algunes claus del seu pensament com a editor, però també com a creient.

L’editor Ignasi Moreta.

D’acord amb aquesta declaració d’intencions, després d’enfrontar set autors contemporanis als “Pecats capitals” i “Assaltar la Bíblia”, deu plomes s’han acarat als deu manaments, a la nova col·lecció dirigida per l’escriptora **Anna Punsoda**, que fa camí amb Moreta en la vida i la reflexió intel·lectual i que justament acaba de publicar la **Terra dura**, un assaig tan íntim com polític sobre la relació amb la terra, la família i els orígens. Tot i tractar-se d’una editorial especialitzada en el fet religiós, Fragmenta ha fugit com del foc tant del pietisme com de l’ex *cathedra*, del catecisme i les

vides de sants. I la tria dels autors no respon a la seva formació teològica i doctrinal –que en el cas de Graupera i de Moreta és acreditada de sobres–, sinó a la gosadia que implica enfrontar autors contemporanis com el pensador **Bernat Dedéu** –que si tot va bé no morirà inèdit, com **Josep Pla** va profetitzar d'**Eugeni Xammar**–, l'advocada **Carla Vall**, l'ex-diputat de la CUP **David Fernández** i la poetessa **Blanca Llum Vidal**, a les lleis morals que han estructurat les grans religions abrahàmiques. Lectures que, és clar, acabaran essent del tot actuals, com assegura el fet, per exemple, que l'obligació moral d'honrar pare i mare sigui confiat a la psicòloga i escriptora **Leticia Asenjo**, especialitzada en infantesa, en una societat en què tants i tants traumes s'esdevenen en el redol de la família. O és que no ha esdevingut ja un tòpic literari ensorrar aquest altar dels progenitors?

El manament més antirevolucionari dins la revolució i el més antireligiós

La publicació inicial dels petitíssims, però concentrats treballs –80.000 caràcters s'exigia de manera estricta als autors– de Graupera i Moreta, i la lectura l'un darrere l'altra o tots dos alhora, afavoreix el diàleg entre ambdós en forma de díptic. Els dos epígrafs inicials del decàleg, amb *Santificaràs les festes*, que publicarà la historiadora de l'art **Maria Garganté**, són els que no es poden convertir ni en tipus penals ni en consells ètics, perquè parlen de la mateixa idea de Déu i de religiositat. Allunyat en aquest volum de qualsevol temptació personalista –absent, doncs, la primera persona que ha trenat amb mestria a *La perplexitat*– o superba, Graupera fa una lectura política –tenint en compte, naturalment, el batec que ha tingut i té el seu nom dins el moviment independentista i això que se n'ha dit, periodísticament, el quart espai–, però també filosòfica –en combat i diàleg amb **Nietzsche** des de l'epígraf– i històrica del primer dels manaments. Com, per exemple, la paradoxa que el primer dels mandats que Déu mateix donà a **Moisès** al Sinaí fos antirevolucionari, és a dir, partidari de l'ordre i l'obediència, en un context profundament revolucionari com és l'Èxode dels jueus d'Egipte, que ha servit d'inspiració a revolucionaris com **Oliver Cromwell**, **Savonarola**, **Benjamin Franklin**, el moviment de drets civils afroamericans o la teologia de l'alliberament. I, òbviament, al sionisme que va construir Israel després del trauma de la Xoà, per acomplir la professió del país de llet i mel, que avui més que mai sembla impossible. Déu va alliberar els esclaus del faraó i, en canvi d'això, en va voler tant la submissió com l'amor.

El filòsof Jordi Graupera (fotografia: Albert Salamé).

Però, com avisa Moreta, si Déu les va tallar en pedra a les famoses taules de la llei lliurades a Moisès, de seguida va avisar-lo que anés amb compte a atribuir a Déu allò que només és humà. Com diu al capítol “El manament més antireligiós”, si creus que Déu és Déu, deixa’l ser Déu, guarda-li el respecte, però no l'utilitzis. Segles abans dels mestres de la sospita, **Marx**, Nietzsche i **Freud**, que van tombar els ídols, el mateix decàleg advertia contra l'ús impropï de la religió. Potser per això mateix, com ens fa avinent Moreta, per a qui les paraules són eines de treball i elements de precisió de rellotger suís, les predicacions eclesiàstiques habituals es troben més còmodes en uns altres manaments, especialment el sisè –el que prohibeix l'adulteri i totes les qüestions que l'envolten, autèntica obsessió clerical en tots sentits– o, per bé i per mal, el cinquè, el no mataràs que ens ha fet humans, però passen de puntetes pel segon, perquè veurien qüestionada l'autoritat amb la qual puguen, actualment metafòricament, a la trona a predicar. L'escriptor d'aquest petit assaig, tot i jove, té una llarga experiència en el món eclesiàstic del nostre país, i per tant pot escatir la temptació fonamentalista, el providencialisme i la blasfèmia, que òbviament només es pot produir dins la religió –que detecta en els grups autodenominats catòlics o en partits que diuen defensar el catolicisme, per bé que allò que fan és fonamentar lluites de poder que no tenen res a veure amb Déu. Com no hi té res a veure Déu amb l'amnistia o la unitat d'Espanya, afegim, malgrat que hi insisteixin insignes representants de la **Conferència Episcopal Espanyola**, sempre més espanyola que no episcopal i, especialment, que no conferència.

Però també ha llegit i estudiat prou el savi **Lluís Duch**, per citar les paraules del monjo de Montserrat quan deia que si ser religiós té més a veure amb formular preguntes que a oferir respostes, la religió no és en crisi perquè continuem fent-nos preguntes últimes, i que en tot cas allò que és en crisi són les respostes institucionals a aquestes preguntes. Diu Graupera que vivim un moment de monoteisme pobre –malgrat l'allau de lectures fonamentalistes, fanàtiques, altres que acomboien les tres grans religions del llibre–, perquè s'aguanta sobre l'empobriment de les nostres cultures. Però l'altra temptació, la politeïsta, es converteix en banal perquè se sustenta sobre una plus-vàlua de plaer en els sentits. Sigui com sigui, la batalla entre les dues concepcions es lliura, més enllà de la

forma de Déu última –fins i tot, més enllà de l'existència o no de Déu–, a les consciències de cadascú, i per això la col·lecció serà reeixida. No en tinc cap dubte.